

JDR(Japonya Afet Yardım Ekibi)
Deprem Raporu ve Yörenin Yeniden İmarına Yönelik Öneriler

1. Hasar özeti (Heyetin Bölgeye Gönderilme Tarihi: 6-16 Mart 2023)

Yaşanan afetin ardından mevcut duruma bakıldığında, depremin merkez üssü çevresindeki 11 ildeki 30 binden fazla binanın yıkıldığı, çok geniş bir bölgede büyük zararlar meydana geldiğini görmekteyiz. Tüm bölgelerde kendisinden haber alınamayanların arama-kurtarma çalışmaları tamamlanmıştır. Enkaz kaldırma ve hayatı normale döndürme çalışmaları ise devam etmektedir. Felaketin hemen ardından kamu ve özel sektörünün tam bir bütünlük içerisinde göstermiş olduğu gayretlere büyük saygı duyduğumuzu belirtmek isteriz.

Yapı inşaat standartlarına ilişkin mevzuat (deprem yönetmeliği) 1998, 2007 ve 2018 yıllarında tadil edilmiştir. Bu sebeple son deprem felaketinde yeni standartlara uygun olarak inşa edilmiş yapılardaki kayıpların az olduğu anlaşılmaktadır. Eski standartlara göre inşa edilmiş olan binalardan mukavemetsiz olanlarının düzgün bir şekilde depremlere karşı güçlendirilmesi gereklidir.

Son deprem felaketinde, 1999 İzmit Depremi gibi daha önce yaşanan deprem felaketlerinde edinilen afetlere müdahale tecrübeleri devreye alınmış, ivedi bir şekilde çadırların kurulması, geçici konutların (konteyner) konuşlandırılarak içlerinde yaşanabilir hale getirilmesi gibi hızlı müdahaleler yapılmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından afet bölgelerindeki binaların çoğunun hasar tespitlerinin tamamlanmış olması ve bu tespitlerin bina veri tabanına bağlı olarak gerçekleştirilmesi övgüyü hak etmektedir.

Bu bilgiler ışığında aşağıdaki fikirleri bir araya getirmiş bulunmaktayız.

2. İvedi bir şekilde ele alınması gereken hususlar

1) Hasar almış binaların onarımı ve güçlendirilmesine katkıda bulunacak afet hasar tespit araştırmaları

Hasar tespit çalışmalarının ivedi bir şekilde tamamlanmasını teminen yedi bin kişiden fazla teknik personel tarafından gerçekleştirilen hasar tespit çalışmaları neticelerinde varyasyon ve farklılıklar olmasından endişe edilmektedir. İlk safhada bir tarama gerçekleştirmek anlamında hızlı bir hasar tespit çalışması olarak değerlendirilmekle birlikte, bilhassa kamu kuruluşlarına ait büyük tesislerdeki yapı bileşenlerinde büyük hasarlar olmamasına rağmen Türk standartları uyarınca taşıyıcı olmayan yapı elamanlarında meydana gelmiş hasarlardan dolayı binanın ağır hasarlı olarak tespit ve kabul edilmesi gibi durumlar ile karşılaşmıştır. Diğer taraftan, mal sahipleri hasar tespit çalışmaları sonuçlarını kontrol edebilmekte, itirazları olması durumunda ise tekrar hasar tespit çalışmasının yapılmasını isteyebilmektedir.

Binanın ana yapısında (taşıyıcı sistemlerinde) küçük hasarlar mevcut olması halinde

zemin iyileştirmesi ve uygun temel hazırlama gibi yöntemlerle ana yapının güçlendirilerek depremlere dayanıklılık artırılabilir. Buna ilaveten üst yapının onarımı ile de binanın kullanımına devam edilebilir. Bilhassa, kamu kuruluşlarına ait tesislerde tadilat ve güçlendirme için gerekli olan hasar tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesiyle mevcuttaki binaların kullanımına devam edilebilir ve bu sayede yeniden inşa için gerekli olan büyük bütçelerin azaltılması mümkün hale gelebilir. Böylelikle ilerleyen dönemde çok sayıdaki konut inşaatı da dahil olmak üzere bölgenin yeniden inşa edilmesi için gerekli olacak yapı malzemesi ihtiyacının da kontrol altına alınmasına katkıda bulunulmuş olunur.

Japonya Hatay Devlet Hastanesi benzeri büyük ölçekli kamu binalarının onarımı ve güçlendirmesinde ihtiyaç duyulacak durum tespitini gerçekleştirebilir. Buna ilaveten binanın ana ve üst yapılarının depremselliklerinin artırılmasında gerekli olacak teknik destek sağlaması da düşünülebilir.

2) Model bölgelerin tasarlanması ve şehir merkezlerinin yenilenmesi hakkında

Afet bölgesindeki kentsel alanlarda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlı Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından, kırsal alanlarda ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kalıcı konutların inşa edileceğini öğrenmiş bulunuyoruz. Öte taraftan depremde zarar gören şehir merkezlerinde de yeniden yapılaşmaya gidileceğinin planlandığını öğrendik. Bakanlık tarafından zemin etüdü, zemin iyileştirmesi ve temel seçimlerinde güvensizlik olduğunu ifade edilmiştir.

Japonya zemin, temel, bina etütleri, tasarım, inşaat vb. için gerekli teknik desteği sağlamayı değerlendirebilir.

3) Köprü ve Tünel gibi yapıların hasar tespitleri hakkında

Gerçekleştirilen incelemeler neticesinde karayollarındaki köprü tabya ve ayakları ile tünellerde hasarlar tespit edilmiştir. Bu hasarlı sanat yapılarının ilerleyen dönemde meydana gelebilecek artçı sarsıntılar neticesinde yıkılmasından endişe duyulmaktadır. İvedi bir şekilde incelemelerde bulunularak ve gerekli müdahaleler yapılarak eski hallerine döndürülmeleri gerekmektedir.

Japonya, karayolları ve demiryollarındaki köprü ve tünellerdeki hasar tespitleri ile sonrasındaki acil müdahale ve eski hallerine döndürme konularında gereksinim duyulacak teknik destekleri sağlamayı değerlendirebilir.

4) Altyapı (Elektrik, su, doğalgaz) eski haline dönüştürülmesi

Temiz-kirli su gibi altyapı sistemlerinin eski hallerine döndürülmesi ile ilgili çalışmalara seri bir şekilde başlandığını anlamış bulunduk ancak depremin sebep olduğu hasarlar ülkenin son derece geniş bir bölgesine yayılmış durumdadır.

Japonya, temiz-kirli su altyapılarındaki hasarın hızlı bir şekilde tespit edilmesi ve

eski haline döndürülmesi konularında gereksinim duyulacak teknik destekleri sağlamayı değerlendirebilir.

5) Psiko-sosyal Destek

Depremlerde 50 binden fazla can kaybı meydana gelmiştir. Ailelerini ve yakınlarını kaybeden vatandaşlara yönelik psikolojik destek, yaraların sarılmasına müteakiben toplumun daha da iyiye doğru gitmesinde önem arz etmektedir. Japonya büyük deprem felaketlerinin ardından bugüne kadar elde ettiği travma bakım bilgileri ışığında psiko-sosyal destek vermeyi değerlendirebilir.

3. Orta ve Uzun Vadede ele alınması gereken hususlar hakkında

Hiç şüphesiz yaşanan bu deprem felaketinden etkilenen bölgelerin ayağa kaldırılmasına ilaveten gelecekte yaşanması muhtemel deprem felaketlerine hazırlıklı olacak şekilde hareket edilmesi elzemdir. Afet bölgesinin yeniden ayağa kaldırılmasına yönelik planlamalar yoluyla şehirleşmeye yönelik destekler, yeniden yapılanmanın idari tarafına ilişkin tavsiyeler, afet bölgesi dışında kalan bölgelerde eski yönetmeliğe bağlı kalınarak yapılmış binaların depremlere karşı güçlendirilmesine yönelik destekler, karayolları gibi altyapıları da içerecek şekilde gelecekteki deprem tedbir ve politikalarına katkıda bulunacak ①zemin etüt ve iyileştirmeleri ②depreme karşı güçlendirmeler ③deprem izolasyonu ile ilgili teknik destekler, deprem mühendisliği gibi bölümler arasındaki bilimsel etkileşimler, yaşanan bu depremlerdeki ivme güçlerinin ele alınarak depreme karşı güçlendirme standartlarının değerlendirilmesine yönelik destekler gibi hususlardaki desteklere ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, karayolları ile alakalı olarak, çok sayıda uzun köprü olması sebebiyle bu köprülerdeki hasarın şekilleri ve deprem ivme kuvvetlerine bağlı olarak depreme karşı güçlendirmeye yönelik incelemeler ile şayet yeterli değilse depreme karşı mukavemetlerin artırılmasına yönelik incelemeler gerekli olabilir.

Japonya olarak bu hususlardaki teknik destek vermeyi değerlendirebilir.

Deprem ve inşaat ekibi olarak Japonya Hükümeti ve JICA yetkililerine de raporu sunmuş bulunmaktayız. Türk Hükümetinin yukarıda belirtilen ihtiyaçlar ve toplamda altı husustan oluşan konulara yoğunlaşarak Japonya'nın bilgi ve tecrübelerini bu noktada hayata geçirmek, teknik ve maddi işbirlikleri elde etmek için Japon Hükümeti ile irtibata geçmesini arzu ederiz.